

İskender Paşa'nın Tarihî Şahsiyeti ve Rumeli'deki Faaliyetleri

The Historical Personality of Iskender Pasha and His Activities in Rumelia

Gökhan YURTOĞLU*

Öz

XV. yüzyılda Rumeli coğrafyasında faaliyet gösteren iki farklı İskender Bey bulunmaktadır. Aynı yüzyılda ve aynı coğrafyada faaliyet gösteren bu iki önemli tarihî şahsiyet birbirleriyle karıştırılmaktadır. Bu makalenin amacı söz konusu sorunsalı çözerek Fatih Sultan Mehmed'in has adamı İskender Paşa'nın kim olduğunu ve onun XV. yüzyılda Rumeli coğrafyasındaki faaliyetlerini ortaya koymaktır.

Fatih Sultan Mehmed, İskender Paşa'yı 1475 yılında Bosna Beyi tayin etmiştir. Fatih Sultan Mehmed devrinin sonuna kadar Bosna Beyi olarak görev yapan İskender Paşa, II. Bâyezid döneminde de başarılı akınlarına devam etmiştir. O, 1483'te II. Bâyezid tarafından Rumeli Beylerbeyi olarak tayin edilmiştir. Bu görevde iki yıl hizmet ettikten sonra 1485'te yeniden Bosna sancak beyi olmuştur. İskender Paşa'nın birçok kez Bosna sancak beyi olarak atanması onun hem başarılı akınları hem de bölgeyi çok iyi bilmesiyle yakından ilgilidir. O, 1489 yılında II. Bâyezid tarafından vezirlik rütbesine terfi ettirilmiş ve bu görevde on yıl boyunca hizmet etmiştir. İskender Paşa'nın ömrünün sonlarına doğru Osmanlı-Venedik Savaşları tekrar başlamıştır. Onun geçmiş tecrübelerinden yararlanmak isteyen II. Bâyezid, İskender Paşa'yı yeniden Bosna sancak beyi olarak görevlendirmiştir. İskender Paşa, ömrünün son yıllarına kadar askerî ve idarî faaliyetlerine devam etmiş ve 1505 yılında da vefat etmiştir.

İskender Paşa, kurmuş olduğu istihbarat ağı ile de ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda özellikle İtalya Yarımadası'nda faaliyet gösteren devletler hakkında casusları vasıtasıyla topladığı bilgileri Osmanlı Sultanlarına ileterek bölgedeki üstünlüğü Osmanlı Devleti lehine güçlendirmeye çalışmıştır. Bu çalışmada İskender Paşa'nın kim olduğu ve onun Rumeli coğrafyasındaki faaliyetleri Osmanlı arşiv vesikaları, kronikler ve telif-tetkik eserlerdeki bilgiler göz önünde tutularak ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İskender Paşa, Rumeli, Venedik, Osmanlı, XV. Yüzyıl.

Abstract

In the fifteenth century, there were two different Iskender Bey serving in Rumelia. These two historically important figures, serving in the same century and in the same geography, often caused confusion. The main aim of this article is to discuss Iskender Pasha, the servant of Mehmed II and explain his activities in the fifteenth century Rumelia.

Iskender Pasha was appointed by Mehmet II. as the Bey of Bosnia Sanjak in 1475. He served in this position until the end of the reign of Mehmed II. and continued his successful raids during the reign of Bayezid II. who appointed him as the Governor of Rumelia in 1483. After serving in this position for two years, he was appointed back as the bey of Bosnia sanjak in 1485.

The appointment of Iskender Pasha multiple times as the bey of Bosnia sanjak is closely related to his successful raids as well as his knowledge of the region. He was promoted to the rank

Makale Geliş Tarihi: 03.02.2023. Makale Kabul Tarihi: 25.05.2023.

Araştırma Makalesi / Künye: YURTOĞLU, Gökhan, "İskender Paşa'nın Tarihî Şahsiyeti ve Rumeli'deki Faaliyetleri", Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), Sayı: 32, Cilt: 16, Haziran 2023, s. 131-150

* Dr., E-mail: yurtoglug@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7143-9665.

Gaz

Akademik
Bakış

131

Cilt 16
Sayı 32
Yaz 2023

of vizier by Bayezid II. in 1489 and served in this position for ten years. Towards the end of his life, with the starting of the Ottoman-Venetian Wars, Bayezid II, with the aim of benefiting from his experience, reassigned him once again as the bey of Bosnia sanjak. Iskender Pasha continued his military and administrative activities until the last years of his life and died in 1505.

Iskender Pasha is also famous for the intelligence network that he has established. In this context, he gathered information through his spies about the operations of various states in the Italian Peninsula. Through this he tried to change the balance of power in the region in favor of the Ottoman Empire. This study discusses the historical personality of Iskender Pasha and his activities in Rumelia in the light of the documents from the Ottoman archives, chronicles and copyright-review works.

Key Words: Iskender Pasha, Rumelia, Venice, Ottoman, XV. Century.

Giriş

XV. yüzyılda Rumeli coğrafyasında faaliyet gösteren iki farklı İskender Bey bulunmaktadır. Aynı yüzyılda ve aynı coğrafyada faaliyet gösteren bu iki önemli tarihî şahsiyet birbirleriyle karıştırılmaktadır. Bu makalenin amacı söz konusu sorunsalı çözerek Fatih Sultan Mehmed'in has adamlarından olan İskender Paşa¹ ile Mihaloğlu İskender Bey'in tarihi kimliklerini birbirinden ayırmak ve İskender Paşa'nın XV. yüzyılda Rumeli coğrafyasındaki askerî, idarî ve istihbârî faaliyetlerini ortaya koymaktır.

Osmanlı arşiv belgelerinde ve kroniklerde geçen bilgilerden hareketle XV. yüzyılda Rumeli coğrafyasında faaliyet gösteren iki İskender Bey'in olduğu tespit edilebilmektedir. Tevârih-i Âl-i Osman, Tacü't-Tevârih ve Sicill-i Osmanî gibi kaynaklarda geçen bilgiler, Mihaloğlu İskender Bey veya İskender Paşa ile ilgili açıklamalar yapılırken karışıklığa sebep olmaktadır. Bu durum, İskender Paşa ve İskender Bey'in tek bir tarihî şahsiyet olarak ele alınmasına yol açmaktadır. Hâlbuki bu eserler dikkatlice incelendiğinde birçok yerde Fatih Sultan Mehmed'in has adamlarından olan İskender Paşa ile Mihaloğlu İskender Bey hakkındaki bilgilerin birbirinden ayrı olarak ele alındığı görülmektedir. Şunu hemen belirtmek gerekir ki bu eserlerde geçen bilgilere eleştirel yaklaşılmalıdır. Mesela İskender Paşa hakkında *Sicill-i Osmanî*'de geçen tarihler ile *Tacü't-Tevârih*'te geçen tarihler birbiriyle örtüşmemektedir. Bunun yanı sıra İskender Paşa ile Mihaloğlu İskender Bey'e ait olan bilgilerin *Sicill-i Osmanî*'de aynı sayfada yer alması bu iki İskender Bey'in birbirleriyle karıştırılmasına zemin hazırlamış görünmektedir. Ayrıca *Tacü't-Tevârih*'te geçen bilgilerin bir kısmında da Fatih'in has adamı İskender Paşa ile Mihaloğlu İskender Bey'in birbiriyle karıştırıldığı izlenimi vardır.

Kroniklerde Mihaloğlu İskender Bey ile ilgili olduğu düşünülen ve tespit edilen bilgiler şu şekildedir:

1 İskender Paşa, Sicill-i Osmanî'de Mehmed Süreyya tarafından Fatih'in has adamı olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmada XV. yüzyılda aynı coğrafyada faaliyet gösteren İskender Beyleri birbirinden ayırmak için Mehmed Süreyya'nın söz konusu tanımlaması kullanılmıştır. Çalışmada geçen diğer İskender Bey ise Mihaloğlu İskender Bey olarak zikredilmiştir. Dolayısıyla XV. yüzyılda faaliyet gösteren İskender Beyler, İskender Paşa ve İskender Bey olarak iki ayrı tarihî şahsiyet olarak ifade edilmiştir.

Fatih'in 1462 yılındaki Eflak Seferi'nde "... ordunun sağ kolunda Turhanoğlu Ömer Bey, Evrenosoğlu Ahmed Bey, Mihaloğlu Ali Bey, Malkoçoğlu Bali Bey yer alırken, sol kolunda Arnavutluk hâkimi Nasuh Bey, Delioğlu Umur Bey ve Mihaloğlu İskender Bey ..." yer almışlardır.² Aynı şekilde 1465 yılında Bosna üzerine yapılan seferde Fatih Sultan Mehmed, "... Bosna sancak beyi olarak Minnetoğlu Mehmed Bey'i ..." tayin etmiş, Bosna'nın kuzeydoğusunda bulunan "... İzvornik Kalesi'ne de Mihaloğlu İskender Bey'i muhafız ..." olarak bırakmıştır.³

Tacü't-Tevarîh'te geçen bu bilgilerden de açıkça görüldüğü üzere 1462 ve 1465 yıllarındaki seferlere iştirak eden İskender Bey, Mihaloğlu İskender Bey olarak belirtilmiştir. Ancak aynı eserde Osmanlı-Memluk Savaşları bahsinde geçen İskender Bey, bir yerde Padişahın has hademesi İskender Paşa olarak geçerken diğer bir yerde Mihaloğlu İskender Bey olarak ifade edilmiştir. Tacü't-Tevarîh'teki söz konusu bilgiler şu şekilde geçmektedir:

"... Padişahın has hademelerinden İskender Bey, Evrenos oğullarından İsa Bey'le Süleyman Bey Anadolu yakasından, Ohri Beyi Hüseyin Bey ise kimi beylerle birlikte Rumeli yakasından öncü oldular. ..."⁴

Söz konusu eserin diğer kısmında "... Mihaloğlu İskender Bey'in Kayseri sancak beyliğine getirildiği ..." kaydedilmiştir. "... Düşman kuvvetlerine karşı tek başına kalan İskender Bey, sonunda yenilerek Alaüddeve'nin eline esir düşmüş, Alaüddeve de İskender Paşa'yı Mısır'a" göndermiştir.⁵ Oruç Bey'in Tevarîh-i Âl-i Osman isimli eserine göre Mihaloğlu İskender Bey'i esir eden Sultan Kayıtbay, 1489 yılında "... Mihaloğlu İskender Bey "gazi beydir" deyip, kendisine ve oğluna hürmet edip, hil'atleyip Sultan Bâyezid'e ..." göndermiştir.⁶

Tacü't-Tevarîh'te Mihaloğlu İskender Bey'in 1489'da Dulkadir ve Memluklerle mücadelesi anlatılırken, bu bahsin bazı yerlerinde Mihaloğlu İskender Bey kastedilerek "İskender Paşa" tabirinin kullanması muğlaklığa yol açmıştır. Ancak eserin diğer kroniklerle karşılaştırılması ve iç kritiği bölgede faaliyet gösteren şahsın Mihaloğlu İskender Bey olduğunu ortaya koymaktadır. Yine Oruç Bey'in eserine göre Mihaloğlu İskender Bey, Hicri 7

2 Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevarîh*, C. 3, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979, s. 62-64; Gelibolulu Mustafa Âli'nin *Kitabü't-Tarih-i Kühü'l-Ahbar* isimli eserinde de aynı bölüm tekrarlanmakta ve Mihaloğlu İskender Bey'in ismi geçmektedir. Bknz. Gelibolulu Mustafa Âli, *Kitabü't-Tarih-i Kühü'l-Ahbar (Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 901 ve 920 No'lu Nüshalara Göre)*, Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar, Ahmet Gül, İbrahim Hakkı Çuhadar, Kayseri 1997, s. 604.

3 Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 87-88; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi-İstanbul'un Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 11. Baskı, C. 2, Ankara 2016, s. 82-83.

4 Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 255-256.

5 Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 264-266.

6 Oruç Bey, *Osmanlı Tarihi (1288-1502) Uç Beyliğinden Dünya Devletine*, Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2009, s. 122-123.

Cemaziyelevvel 901 (M. 23.01.1496) tarihinde vefat etmiştir.⁷ Hâlbuki arşiv belgelerine göre Fatih Sultan Mehmed'in has adamı İskender Paşa'nın 1505 yılında vefat ettiği görülmektedir.⁸

Kroniklerde Fatih'in has adamı olan İskender Paşa ile ilgili olduğu düşünülen ve tespit edilen bilgiler ise şu şekildedir:

Sultan II. Bâyezid, 1482 yılında "... İskender Paşa'yı beş bin adamıyla Şehzâde Cem'i Anadolu'da takip etmesi için ..." görevlendirmiştir.⁹ İskender Paşa, II. Bâyezid tarafından 1489 yılında "... *vezir rütbesine yükseltilmiş ve bu görevde on yıl boyunca ...*" hizmet etmiştir.¹⁰ İskender Paşa'nın 1498/1499 yıllarında "... II. Bâyezid'in *Vezir-i Âzamlık*¹¹ görevinde *bulunduğu ...*" ifade edilmektedir. II. Bâyezid'in Venedik üzerine yeniden yürüyüp bölgeyi fethetmek istemesi üzerine "... İskender Paşa, *padîşah tarafından tekrar Bosna sancak beyi olarak ...*" görevlendirilmiştir.¹² Oruç Bey'e göre Bosna sancak beyi İskender Paşa, 1499 ve 1500 yıllarında Venedik üzerine, 1502 yılında ise Bosna civarına akınlar düzenlemiştir.¹³

Tacü't-Tevârih'te bulunan ve Fatih Sultan Mehmed'in has adamı İskender Paşa'ya ait olduğu düşünülen bir bilgi ise eserdeki Lofça Kalesi'nin fethi bölümünde geçmektedir. Bu bölümdeki bilgilere göre İskender Paşa, "... *Macaristan sınırında bulunan ve bölgede zahirenin saklanılıp korunduğu tek yer olan Lofça Kalesi'ni ele geçirmek istemiş ve bunun için oğlu Mustafa Bey'i görevlendirmiştir. İskender Paşa oğlu Mustafa Bey, 1502 yılında Macaristan (Üngürüs) ordusunu yenerek kaleyi ...*" ele geçirmiştir.¹⁴

Tacü't-Tevârih'in söz konusu bölümünde İskender Paşa oğlu Mustafa Bey'in isminin geçmesi önemlidir. Bilindiği üzere Mihaloğulları ile ilgili yapılan çalışmalarda Mihaloğlu İskender Bey'in babası Hızır Bey, kardeşleri ise Abdullah, Bali, Ali ve Firuz Beylerdir. Mihaloğlu İskender Bey'in oğullarına gelince Yahşi ve Mahmud Beylerin adları geçmektedir. Yapılan araştırmalardaki bu seçerere göre Mihaloğlu İskender Bey'in oğlu Mahmud'un çocuğu yokken, Mihaloğlu İskender Bey'in diğer oğlu Yahşi Bey'in Hızır, Ahmed ve Hüseyin olmak üzere üç oğlu bulunmaktadır.¹⁵

7 Oruç Bey, *a.g.e.*, s. 145.

8 İlhan Gök, Atatürk Kitaplığı, M.C. 0.71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon/Değerlendirme), *Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul 2014, s. 304.

9 *Vakıat-ı Sultan Cem*, Ahmed İhsan Şürekası Matbaası, İstanbul, 1330, s.6-7; Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 207-214.

10 Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. 4, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 117.

11 Dönemin diğer kaynakları incelendiğinde II. Bâyezid'in *Vezir-i Âzamları* arasında İskender Paşa'nın adı yoktur. Hoca Saadettin, burada İskender Paşa'yı *Vezir-i Âzam* olarak göstermiştir.

12 Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. 3, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979, s. 293.

13 Oruç Bey, *a.g.e.*, s. 168, 188-189.

14 Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 326-328.

15 Fatih Yurttaş, "Balkanlarda Bir Uç Beyi Ailesi: Mihaloğulları 1300-1600", *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Tez Danış-

Osmanlı arşiv belgelerinde geçen bilgilere göre Fatih Sultan Mehmed'in has adamı İskender Paşa'nın babasının ve çocuklarının isimleri ile yukarıda bahsedilen Mihaloğlu İskender Bey'in babası ve çocuklarının isimlerinin birbirinden farklı olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla XV. yüzyılda Rumeli coğrafyasında önemli görevlerde bulunan İskender Paşa'nın ayrı bir tarihî şahsiyet olduğu görülmektedir. Fatih Sultan Mehmed'in has adamı İskender Paşa'ya ait olduğu görülen arşiv belgeleri de söz konusu durumu desteklemektedir.

Fatih Sultan Mehmed'in has adamı İskender Paşa, vakıf-imaret sistemi içerisinde çeşitli yapılar inşa ettirip, bu yapılar için çeşitli vakıflar kurmuştur. Bu cümleden olarak İskender Paşa'nın inşa ettirdiği en önemli yapılardan ikisi Fatih'te bulunan ve diğer adı Terkim Camii olan İskender Paşa Camisi ile Galata Mevlevîhânesi'dir. İskender Paşa Camisi'nin XV. yüzyıl sonlarında ya da XVI. yüzyılın başlarında inşa ettirildiği düşünülmektedir. İskender Paşa'nın 1505 yılında vefat ettiği göz önünde tutulursa bu caminin İskender Paşa'nın ömrünün son yıllarında inşa ettirildiği anlaşılmaktadır. İskender Paşa Camisi'nin vakfiyesine göre camiye bir kervansaray ve birçok ev, dükkân, bahçe ve tarlanın yanı sıra Vize'de bir çiftlik ve birçok köyün vakfedildiği ifade edilmiştir.¹⁶

İstanbul'un ilk Mevlevî Âsîtanesi olma özelliğini taşıyan Galata Mevlevîhânesi ise 15 Kasım 1491 tarihinde II. Bâyezid'in izniyle Vezir İskender Paşa tarafından kendisinin av arazisi üzerinde inşa ettirilmiştir.¹⁷ Galata Mevlevî Âsîtanesi, yüzyıllar boyunca İstanbul Mevlevîliğinin çekim merkezi olmuş, giderleri için pek çok vakıf kurulmuştur.¹⁸ Bu vakıflardan birisi de İskender Paşa'ya aittir. Bu vakfın vakfiyesine göre İskender Paşa, "... *Mahruse-i Galata haricinde vaki' Mevlevîhânenin bina ve inşasına badi olan İskender Paşa ibn Velîyyüddinin Rumeli Vilayeti dâhilinde Edirne'ye mülhak Vize Kazası kurâsından Karapürçek karyesinde vaki tevliyeti mevlevîhane-i merkumede şeyh olanlara ve gallesi zaviye-i merkume fukarasına meşruta olan mâlûmül-hudud mezraaları mahfel-i şer'î kavim-i enverde zikr olunan vakfa li-ecli't-tescil ve'l-itmam ve't-tekmil mütevellî nasb ve tayin ...*" etmiştir.¹⁹

Aktarılan vakfiyede de görüldüğü üzere İskender Paşa'nın babasının adı Velîyyüddin'dir. Ancak Edirne'de bulunan II. Bâyezid Külliyesi'ne ait 31

manı: Prof. Dr. Heath W. Lowry, İstanbul 2018, s. 46; Fahameddin Başar, "Mihaloğulları", *DİA*, C. 30, Y. 2020, s. 24-25.

16 Sema Doğan, "İskender Paşa Camii", *DİA*, C. 22, Y. 2000, s. 567-568.

17 Şermin Barihüda Tanrıkorur, "Mevlevîyye", *DİA*, C. 29, Y. 2004, s. 469; *Fatih Sultan Mehmed Vakfiyeleri*, VGM Yayını, İstanbul 1993, s. 60-61; Mustafa Alkan-Gökhan Yurttoğlu, "Mevlevî Tarikatı'nın Rumeli'de Yayılması ve Mevlevîhâneler", *V. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (UBTAS): Osmanlı Dönemi Balkan Ekonomisi ve Gündelik Yaşam*, Bled-Slovenya, 27-30 Eylül 2017, s. 115-116.

18 Galat Gümrüğü Kâtibi Hacı İbrahim Efendi Vakfiyesi, 6 Ş 1175, VGMA, Defter nu: 626/2, s. 622, sıra: 658; Ahmed Çelebi ibn Abdurrahman Çelebi Vakfiyesi, 27 Ca 1195, VGMA, Defter nu: 628, s. 509, sıra: 271.

19 Velîyyüddin oğlu İskender Paşa Vakfiyesi, 12 M 897, VGMA, Defter nu: 573, s. 104, sıra: 19

Mayıs 1493 tarihli vakfiyenin şahitleri arasında İskender Paşa'nın babasının adı farklılık göstermektedir. İskender Paşa'nın babasının adı bir yerde "... emir-i kebir vezir-i hatîr hazret-i İskender Paşa ibn Abdülkadir ..." olarak geçerken diğer bir yerde "... umdetü'l-vüzerâ İskender Paşa ibn Abdullah ..." şeklinde ifade edilmektedir.²⁰

Bazı çalışmalarda Osmanlı Devleti'nde kendi isteğiyle Müslüman olan Hristiyanlar, âzâd edilmiş gayri Müslim köleler ve devşirme usulüyle İslamlaşmış kimselere baba adı olarak genellikle Abdullah isminin verildiği iddia edilmektedir. Bu çalışmalarda ayrıca Abdullah isminin sadece ihtida eden sıradan kişilere verildiği, Müslüman olup yüksek zümreye mensup kişilere ise Abdullatif ve Abdulkâdir gibi isimlerin verildiği savunulmaktadır.²¹ Feridun Emecen ise yaptığı çalışmada veled-i Abdullah olarak kaydedilen herkesin mühtedi olamayacağını, bunların bir kısmının Peygamberin sünneti gereğince Abdullah ismi verilen ve önceden gayri Müslim olmayan kişiler olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra O, veled-i Abdullah olarak kaydedilen kişilerin büyük bir kısmının şehzâde ve hanedan hizmetinde bulunarak şehirlere gelip buralarda kalan çeşitli menşelere mensup kişiler olduğunu tespit etmiştir.²²

Vakfiyelerde İskender Paşa'nın babasının Velîyüddîn, Abdulkâdir ve Abdullah gibi farklı isimlerle kaydedilmesi, onun ihtida etmiş biri olabileceğini akla getirmektedir. Bu bağlamda İskender Paşa'nın hem bazı kaynaklarda has adam ya da has hademe olarak tanımlanması hem de vakfiyelerde babasının Velîyüddîn, Abdulkâdir ve Abdullah gibi çeşitli isimlerle anılması onun devşirme usulü ile devlet mekanizması içerisine dâhil edilmiş bir kişi olduğu fikrini desteklemektedir.

1503-1527 yıllarına ait İn'amât Defteri'ndeki bilgiler İskender Paşa'nın ailesi hakkındaki diğer bilgileri tamamlar niteliktedir. Bu defterde İskender Paşa'nın ismi "... Be-duhter-i Hazret hullide mülkühu zevce-i İskender Paşa ..." başlığında geçmektedir. Bilindiği üzere "hullide mülkühu" ifadesi padişahlar ve önemli devlet adamları için kullanılan bir ifadedir ve mülkü daim olsun demektir. Özellikle sikkelerde paranın bir yüzüne padişahın adı yazılırken diğer yüzüne de "hullide mülkühu" ifadesi yazılmaktadır.²⁴ Aynı şekilde Fatih Sultan Mehmed döneminde Padişahın haslarının "Hâssahâ-i Hullide Mülkühu" başlığı altında kaleme alındığı görülmektedir.²⁵ Buradan hareketle "Be-duhter-i Hazret hullide mülkühu" ifadesinden İskender Pa-

20 M. Tayyib Gökbiçgin, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı: Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İstanbul Üçler Basımevi, İstanbul 1952, s. 361-362.

21 Heath W. Lowry, *Trabzon Şehrinin İslamlaşma ve Türkleşmesi 1461-1583*, Boğaziçi Üniversitesi Yayinevi, İstanbul 2005, s. 147-148.

22 Feridun Emecen, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, TTK, Ankara 1989, s. 60-61.

23 İlhan Gök, *a.g.e.*, s. 1430-1431.

24 Oğuz Tekin, "Sikke", *DIA*, C. 37, Y. 2009, s. 179-184.

25 Cengiz Parlak, "Fatih Sultan Mehmed Devrinde Paşa Livâsı'na Tâbi Pravadi Nahiyesi Timarları (1456-1469)", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 1, Temmuz 2020, s. 88.

şa'nın ya saraydan biri ile ya da dönemin önemli bir devlet adamının kızı ile evli olduğu anlaşılmaktadır. Şunu hemen belirtmek gerekir ki İskender Paşa, muhtemelen saraya yakın bir devlet adamının kızıyla evlidir. O'nun hanedandan birisi ile evlenme ihtimali zayıf görünmektedir. 1516/1517 yıllarına ait olan bu kayıta İskender Paşa'nın zevcesine çeşitli in'amât verildiği görülmektedir.

Yine söz konusu İn'amât Defterine göre İskender Paşa'nın Hürrem ve Mustafa adında iki oğlunun olduğu görülmektedir.²⁶ İskender Paşa'nın oğulları ile ilgili bir diğer arşiv belgesi ise 12 Temmuz 1494 tarihli'dir. Bu arşiv belgesine göre İskender Paşa, bu tarihte oğullarını sünnet ettirmiştir. Bu sünnet düğününde otuz bin nakdin yanı sıra Bursa çatmaları, kaftanlar, ipek kadifesi gibi birçok eşya ihsan edilmiştir. Söz konusu bilgilerin elde edildiği arşiv belgesinde ayrıca sünnet düğününde İskender Paşa'nın oğullarının sağdıcı olarak Gelibolu Beyi Sinan Paşa'nın adı geçmektedir. Bu vesileyle Sinan Paşa'ya da altın sırmalı iki kaftan hediye edilmiştir.²⁷

Kronik ve arşiv belgelerinden hareketle gelinen bu noktada Mihaloğlu İskender Bey ile Fatih Sultan Mehmed'in has adamı olan İskender Paşa'nın aynı coğrafya ve aynı yüzyılda faaliyet gösteren iki farklı tarihî şahsiyet olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu cümleden olarak Mihaloğlu İskender Bey'in şecerelerinden farklı olarak İskender Paşa'nın babasının adının Velîyüddîn, Abdulkâdir ve Abdullah gibi çeşitli isimlerle kaydedilmesinden ve bazı kaynaklarda has adam ya da has hademe olarak tanımlanmasından hareketle onun devşirme kökenli bir devlet adamı olduğu düşüncesi anlam kazanmaktadır. Yine arşiv belgelerinden hareketle İskender Paşa'nın devlet ricalinden birisinin kızıyla evlenmiş olduğu iddia edilebilir. Onun oğullarının adları ise Mustafa ve Hürrem'dir. İskender Paşa'nın oğulları da tıpkı İskender Paşa gibi Osmanlı Devleti'nde önemli askerî ve idarî faaliyetlerde bulunmuşlardır.

İskender Paşa'nın Rumeli Coğrafyasındaki Faaliyetleri

Çalışmanın bu bölümünde Fatih Sultan Mehmed (1451-1481)'in has adamı olarak tanınmış olan İskender Paşa (Ö. 1505)'nin XV. yüzyılda Rumeli coğrafyasındaki askerî, idarî ve istihbârî faaliyetleri ele alınacaktır.

Bilindiği üzere Bosna, 1463 yılında son Bosna Kralı olan Stefan Tomaşeviç mağlup edilerek Vezir-i Âzam Mahmud Paşa tarafından fethedilmiştir.²⁸ İskender Paşa'nın 1463-1479 yılları arasında devam eden Osmanlı-Venedik Savaşlarında Venedik Cumhuriyeti'nin Adriyatik kıyısındaki toprakları üzerine önemli ve etkili akınlar düzenlediği anlaşılrsa da onun bu yıllarda Rumeli coğrafyasında yapmış olduğu faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgilere sahip değiliz. Ancak İskender Paşa'nın Fatih Sultan Mehmed tara-

26 İlhan Gök, *a.g.e.*, s. 304.

27 BOA, TS.MA.d., Defter Nu: 10212.

28 Mikail Acıpinar, *Osmanlı İmparatorluğu ve Floransa; Akdeniz'de Diplomasi, Ticaret ve Korsanlık (1453-1599)*, TTK, Ankara 2016, s. 39-45.

gazi

Akademik
Bakış

137

Cilt 16
Sayı 32
Yaz 2023

findan 1475 yılında Bosna Beyi olarak tayin edildiği bilinmektedir.²⁹

İskender Paşa, Rumeli coğrafyasında hem askerî hem de idareci olarak faaliyet gösteren önemli bir tarihî şahsiyettir. Onun Bosna sancak beyliği, Rumeli Beylerbeyliği ve vezirliği dönemlerinde kurmuş olduğu istihbarat ağı sayesinde Fransa, Venedik, Papalık, Napoli Krallığı ve Macaristan (Üngürüs) gibi devletlerin siyasî, askerî ve iktisadi durumları hakkında bilgi edindiği ve bu bilgileri Osmanlı Sultanları ile paylaşarak bölgedeki Osmanlı üstünlüğünü pekiştirmeye çalıştığı görülmektedir.

Bosna Beyi İskender Paşa, 1477 yılında ordusu ile Venedik hâkimiyetindeki Dalmaçya kıyıları boyunca ilerleyerek Venedik'in yakınlarındaki İsonzo ve Tagliamento nehirlerine kadar ulaşmıştır. Aynı şekilde 1478 yılında da Firuli bölgesine benzer bir baskın düzenlemiştir. Bizzat Fatih Sultan Mehmed'in İşkodra üzerine yapmış olduğu sefer neticesinde Venedik Cumhuriyeti barış yapmak zorunda kalmış, 1478 yılında başlayan müzakereler 15 Ocak 1479 tarihinde yapılan bir barış antlaşması ve Osmanlı Devleti'nin kesin zaferiyle sonuçlanmıştır.³⁰

İskender Paşa'nın Rumeli coğrafyasındaki başarıları 1463-1479 yılları arasındaki Osmanlı-Venedik Savaşlarından sonra da devam etmiştir. Fatih Sultan Mehmed, 1481 senesinde vefat ettiği zaman İskender Paşa, Bosna Beyi olarak görevini sürdürmektedir.³¹ Fatih'in vefatının akabinde Şehzâde Bâyezid ile Şehzâde Cem'in taht mücadelesine girişmeleri bölgedeki fetih hareketlerini bir müddet durdurmuş, hatta 1481 yılında Otranto'nun elden çıkmasına yol açmıştır. Ancak Sultan II. Bâyezid'in tahtı ele geçirmesiyle beraber Dalmaçya kıyılarına akınlar yeniden başlamıştır.³² Bu sırada Şehzade Cem, Mısır'a kaçmış ve Anadolu'daki bazı beylerin kendisine itaat edeceklerini bildirmeleriyle cesaretlenip tahtı ele geçirmeye niyet etmiştir. Karamanoğulları ile de anlaşan Şehzâde Cem, Anadolu'da istediği gibi başarı sağlayamamıştır. Sultan II. Bâyezid, 1482 yılında İskender Paşa'yı beş bin adamıyla Şehzâde Cem'i Anadolu'da takip etmesi için görevlendirmiştir. II. Bâyezid'in üzerine yürüdüğü haberini alan Şehzade Cem, Rumeli'ye geçerek askerî güç toplayıp tahtı ele geçirmek istemiştir. Bu sebeple Rodos üzerinden Fransa ve İtalya'ya geçmiştir. Ancak işler umduğu gibi gitmeyince doğudaki müttefikleri de Şehzade Cem'den yüz çevirmiş, böylece Şehzâde Cem ömrünün sonuna dek esaret altında ve Hıristiyanların Sultan II. Bâyezid'e karşı kullandıkları bir koz olarak kalmıştır.³³ Sultan II. Bâyezid, Şehzâde Cem'in

29 Süreyya, M. "İskender Paşa", *Sicill-i Osmanî* III, Haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 808.

30 Halil İnalçık, "The Ottoman Turks and The Crusades 1451-1522", *A History of the Crusades*, General Editor: Kenneth M. Setton, The University of Wisconsin Press, Volume VI, s. 330.

31 Hoca Saadetin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. 4, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 116-117.

32 Joseph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. 2, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1989, s. 203-214.

33 Hoca Saadetin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. 3, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s.

faaliyetlerini onun 1495 yılında vefat etmesine kadar yakın bir şekilde takip etmiştir. O, İskender Paşa'dan da bu husus ile ilgili kendisinin haberdar edilmesini istemiştir.³⁴

Bilindiği üzere barış anlaşmaları her padişah cülusundan sonra yenilenmekte, böylece yeni hükümdar ile diğer devletler arasında yeni bir siyasî ilişkiler dönemi başlamaktadır. İskender Paşa da bu durumu dikkate alarak II. Bâyezid'in tahta cülusundan hemen sonra Fatih Sultan Mehmed döneminde Venedik ile yapılan anlaşmayı göz ardı etmiş ve Zara bölgesine yeniden akınlar düzenleyerek bu bölgede oldukça ağır hasara sebep olmuştur. Venedik, Fatih Sultan Mehmed döneminde elde ettiği kapitülasyonları ve barış anlaşmasını yenilemek için Şovalye Antonyo Veturini'yi İstanbul'a gönderdiyse de bu devlet ile müzakereler bir yıl kadar uzatılmıştır. Venedik ile müzakerelerin uzatıldığı bir yıl içerisinde Yakup Bey'in Rizano, Pusretična, Kosk hisarları ile Raguza'ya ait Barstavik Kalesini ele geçirdiği, İskender Paşa'nın ise Semendire ordugâhından Macaristan üzerine akınlar yaparak Semendire'nin karşısında bulunan adaya istihkâm sağladığı anlaşılmaktadır.³⁵

İskender Paşa, Venedik'teki casusları vasıtasıyla bu devletin askerî ve siyasî olarak içerisinde bulunduğu durumu öğrenmeye çalışmıştır. Bu cümleden olarak İskender Paşa, 1481 yılında Venedik, Polia/Pulya/Polya (Napoli Krallığı) ve İspanyol Katalan yöneticileri arasındaki münasebetlere ilişkin bilgileri rapor ederek padişaha göndermiştir. Bu rapordan anlaşıldığına göre Katalanlar, Napoli Krallığı üzerinde hak iddia ederek Napoli üzerine saldırmışlar bunun üzerine Venedikliler de Katalanlar ile beraber hareket ederek Napoli Krallığı'na karşı faaliyetlerde bulunmuşlardır. Venedik, Macaristan (Üngürüs)'a orduların başına geçecek bir komutan bulabilmek için adamlar göndermiştir. İskender Paşa, Venedik'in üç parça kadırgasının Napoli Krallığı'nın etrafından dolanarak Türk sularına girdiklerini, bunların hangi maksatla geldiklerini araştırdığında ise Venediklilerin haramilik eden Türk gemilerini ele geçirmeye çalıştıklarını söylediklerini rapor etmiştir. Bunun üzerine İskender Paşa, Venediklilere: "... Padişahumuzun memleketünün helakını istemek sizün ne haddinüzdür padişahımız kendü memleketünün haramisini tek'id ve tehdid eder sizün yolunuz değildir. ..." diyerek cevap vermiştir. Bununla birlikte Katalan deniz kuvvetleri ve bu kuvvetlerin başındaki kişiler hakkında bilgi edinmek için adamlar gönderilmiş ve bu bilgilerin gelince merkeze bildirileceği ifade edilmiştir.³⁶

Bu rapordan da anlaşıldığı üzere Osmanlılar hem karada hem de denizde akınlar düzenleyerek başta Venedik olmak üzere İtalya Yarımadası'ndaki diğer devletleri baskı altında tutmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda İskender Paşa, Bosna ve civarı üzerinden Venedik üzerine akınlar düzenlerken aynı zamanda denizlerdeki Türk gemileri de korsanlık yaparak Venedik ve

207-214.

34 BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 753, Gömlek Nu: 49.

35 Joseph Von Hammer, *a.g.e.*, s. 318-319.

36 BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 750, Gömlek Nu: 27.

diğer devletleri rahatsız etmektedir.

1482 yılına gelindiğinde II. Bâyezid, Venedik ile barış antlaşmasını yenilemiştir. Bu anlaşmaya göre Venedik, senelik on bin duka ödemekten kurtulmuş; ancak Osmanlılara vermesi gereken elli bin dukayı üç taksitle ödemeyi ve bunun yanı sıra, tüm ticari mallar üzerinden yüzde dört ithalat vergisini vermeyi kabul etmiştir. Buna karşılık Osmanlı Devleti, Venediklilere verilen zayıtın bir kısmını tazmin etmeyi, esaretteki Hıristiyanları teslim etmeyi ve Venedik ticaretini Osmanlı askerî gücü ile korumayı taahhüt etmiştir. Alınan bu kararlarda Şehzâde Cem'in Osmanlı Devleti'ne karşı bir tehdit olarak kullanılabileceği hususu etkili olmuştur.³⁷

İskender Paşa, Rumeli coğrafyasındaki etkili akınları ve istihbarat faaliyetleri sayesinde 1483 yılında II. Bâyezid tarafından Hızır Bey oğlu Mehmed Paşa'nın yerine Rumeli Beylerbeyi makamına getirilmiştir.³⁸ Oruç Bey'in *Tevârih-i Âl-i Osman*'ına göre İskender Paşa, 1484 yılında Rumeli Beylerbeyi görevini sürdürmektedir.³⁹ İskender Paşa'nın Rumeli beylerbeyliği iki yıl kadar sürmüş ve 1485 yılında Rumeli Beylerbeyliği görevine İskender Paşa'nın yerine Hadım Ali Paşa getirilmiştir.⁴⁰ Bosna ve civarındaki askerî hareketliliğin de yeniden başlamasıyla II. Bâyezid 1485 senesinde İskender Paşa'yı yeniden Bosna sancak beyliğine getirmiştir.⁴¹

İskender Paşa, İtalya Yarımadası ve çevresindeki faaliyetlerden haberdar olduğunca çabuk ve ayrıntılı bir şekilde haberdar olmaya çalışmıştır. Bu bağlamda 1487 yılında Kemal Reis tarafından ele geçirilen Sicilya ve İtalya asilzâdeleri hakkında bilgi edinip merkeze bildirmiştir. İskender Paşa'nın raporuna göre padişah, bölgedeki düşman beylerinin isimleri ve askerî olarak ne güçte oldukları hususunda bilgi talep etmiştir. Bunun üzerine İskender Paşa, Kemal Reis'in esir ettiği Vilarine Sallo (ya da Vilaron Beriranda) isimli kişinin Katalan Rafa Kastili'ye mensup bir soylu olduğunu ifade etmiştir. İskender Paşa, yaptığı araştırmalara göre Rafa Kastili'nin ise kendisinin yirmi parça Barça gemisine sahip olduğunu ancak memleketinden topladığı takdirde sekiz yüz irili ufaklı gemi toplayabilecek güçte olduğunu bildirmiştir. Esir edilen bir diğer asilzâde ise Palerine (Palermo) Kalesi'nden Ninod isimli kişidir. Bu kişinin bir Barça gemisi ile haramilik eden bir reis olduğu ifade edilmiştir. Bir diğer esir ise Messini Kalesi'nden Lisro Konbani'dir. Bununla beraber Vicanco isimli birisi daha yakalanarak esir edilmiştir. Bunların da sayıları belirtilmemekle beraber Barça olarak adlandırılan gemilerle bölgede

37 Joseph Von Hammer, *a.g.e.*, s. 319-320.

38 Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. 4, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 116-117;

39 Oruç Bey, *Osmanlı Tarihi (1288-1502) Uç Beyliğinden Dünya Devletine*, Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2009, s. 116.

40 Cihat Çimen, "Anonim *Tevârih-i Âl-i Osman* Kuruluşundan 892/1487'ye Kadar", *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, Tez Danışmanı: Necdet Öztürk, İstanbul 2006, s.144.

41 Süreyya, M. "İskender Paşa", *Sicill-i Osmanî*, Haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 808.

haramilik ettikleri anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Messini Kalesi'nde bulunan Cavanni isimli taife de reisleriyle beraber haramilik ederken yakalanmıştır. Mayorka isimli memleketten ise Keylem Palomir isimli bir kişi haramilik ederken yakalanıp tutsak edilmiştir. İskender Paşa, söz konusu tutsaklar hakkında gerekli bilgileri verdikten sonra bu kişilerin bir konakta tutulduğunu belirtmektedir. Ek olarak bu tutsakların ne zamana değin burada tutulacağını ya da bunların salınmasının mı yoksa satılmasının mı istenildiği hakkında bilgi talep etmektedir.⁴²

İskender Paşa'nın merkeze gönderdiği bu rapordan da anlaşıldığı üzere Osmanlı deniz gücünün İtalya Yarımadası çevresinde etkili bir şekilde faaliyet gösterdiği ve böylece önemli tutsaklar elde ederek bölgedeki devletler üzerinde üstünlük sağladığı görülmektedir. Bu durum Osmanlı Devleti ile İtalya Yarımadası arasındaki denizlerde Osmanlı Devleti'nin üstün bir konumda olduğunu ve Osmanlı Devleti'nin dilediği zaman İtalya Yarımadası'na çıkartma yapabilecek güçte olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Hoca Saadetin Efendi'nin *Tacüt-Tevârih* isimli eserinin dördüncü cildinde İskender Paşa'nın 1489 yılında vezir rütbesine yükseltildiği ve bu görevde on yıl boyunca hizmet ettiği ifade edilmektedir.⁴³ 1492 yılında Otman Baba Abdallarından olduğu ileri sürülen Kalenderi kılığındaki bir kişi II. Bâyezid'e suikast girişiminde bulunmuştur. Söz konusu suikast girişimi, II. Bâyezid'in Manastır'dan Pirlepe'ye hareket ettiği sırada gerçekleşmiştir. Padişahın yanındaki solakların silah taşımamaları eli kılıçlı kalenderi dervişinin Sultan II. Bâyezid'in çok yakınına kadar ilerlemesine sebep olmuştur. Bu sırada padişahın yanında vezir olarak bulunan İskender Paşa, kalenderi dervişini öldürerek padişahın yaralanmasının ya da ölmesinin önüne geçmiştir. Bu olaydan sonra padişahın yakın korumalarından olan solakların kılıç kuşanmalarına karar verilmiştir.⁴⁴ Bu başarısız suikast girişiminin akabinde Rumeli coğrafyasında faaliyet gösteren Otman Baba Abdalları takibata uğramışlar ve faaliyetlerini gizlenerek Bektaşılık gibi diğer tarikatlar içerisinde sürdürmeye devam etmişlerdir.⁴⁵

Yukarıda da bahsedildiği üzere Sultan II. Bâyezid, Şehzâde Cem'in Fransa ve Papalık'taki durumunu yakından izlemeye çalışmıştır. Bunun için ise İskender Paşa ve diğer ileri gelen devlet adamlarını Şehzâde Cem'den haber almaları için görevlendirmiştir. Şehzâde Cem'in isyana fırsat verilmeden tutulması için Papalık ile görüşmelerde bulunulmuş, Osmanlı Devleti'nin Papalık topraklarına saldırmaması koşuluyla bu teklif Papalık tarafından kabul edilmiştir. Ancak Fransa'nın Şehzâde Cem'i alarak Osmanlı Devleti'ne karşı kullanma düşüncesi, o sırada Papalık ile savaş halinde olan Fransızlar

42 BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 753, Gömlek Nu: 66.

43 Hoca Saadetin Efendi, *a.g.e.*, s. 117.

44 Hoca Saadetin Efendi, *a.g.e.*, s. 274-275; Mustafa Nuri Paşa, *Netayicü'l-Vukuat*, Sadeleştiren: Neşet Çağatay, C. I-II, TTK, Ankara 1992, s. 73.

45 Gökhan Yurtoğlu, "Otman Baba'nın Tarikatına Dair", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı: 80, Kış/Aralık 2016, s. 147-148.

gors

Akademik
Bakış

141

Cilt 16
Sayı 32
Yaz 2023

tarafından benimsenmiş, Papalık da Fransızlar karşısında yenilince Şehzâde Cem'i Fransızlara vermek zorunda kalmıştır. Bunun üzerine Papalık, Fransa karşısında yenilmesini hazmedemediği gibi bunun intikamını Şehzâde Cem'i zehirli bir ustura ile zehirletip öldürterek almıştır. Netice itibariyle Şehzâde Cem, 25 Şubat 1495 tarihinde vefat etmiştir.⁴⁶

Osmanlı Devleti, Şehzâde Cem'in na'sını almak istemiş ancak o sırada Milan ile Fransa arasında savaş çıktığından Şehzâde Cem'in cenazesi alınmamıştır. İskender Paşa, bu konu ile ilgili bir rapor tutarak merkeze bildirmiştir. Onun Fransızların içerisinde bulunan bir casusunun bildirdiğine göre Milan, Fransa ile savaşmak için askerlerini toplamış Papa, Venedik ve Floransa yöneticileri de Milan Dükü'ne yardım göndermişlerdir. Piyamonre isimli yerde meydana gelen çatışmada iki taraftan da çok sayıda asker ölmüş, Fransızların galip gelmesiyle Milan Dükü, Napoli Krallığı'na doğru kaçmıştır. Bu kalabalığın içinde Venedik dukalarından biri de bulunduğu için Venedik kalelerinden iki parça kadırğa istenilmiştir. Bu kargaşa sırasında Şehzâde Cem'in cesedinin çıkarılıp Osmanlı topraklarına getirilmesi mümkün olmamıştır. Ancak İskender Paşa, çatışmaların durmasıyla Şehzâde Cem'in na'sının çıkarılması için derhal hareket edilmesi gerektiğini bildirmiştir. Aksi takdirde na'sın daha büyük bir güç ile çıkarılabileceği ifade edilmiştir.⁴⁷

Tacüt-Tevârih'ten anlaşıldığına göre Osmanlı Devleti'nin Şehzâde Cem'in cenazesini almak için Fransa hududuna adamlar gönderdiği sırada Fransızlar da baş sağlığı dilekleriyle ve armağanlarla beraber Şehzâde Cem'in cenazesini yola çıkarıp Osmanlı Devleti'ne göndermiştir.⁴⁸

İskender Paşa, Şehzâde Cem'in vefatından bir yıl sonra 1496⁴⁹ yılında da merkeze bölgenin durumu hakkında bilgi vermeye devam etmiştir. Bu bağlamda Milan Dukası, Duka Milan'ın öldüğü ve Milan'ın Fransızlar tarafından ele geçirildiği bildirilmiştir. Fransızlar bununla da kalmamış Floransa Kalesi üzerine giderek bu kaleyi de zapt etmiş ve kale surlarının bir kısmını yıktırıştır. Bunun üzerine Napoli Krallığı'nda bulunan idarecilerin bir kısmı Fransızlara teveccüh etmişlerdir. Zor durumda kalan Papa ise üç yüz bin filori vererek Fransızları durdurmaya çalışmıştır. Ancak Fransızlar, bu teklifi kabul etmedikleri gibi Papalığı tehdit etmişlerdir. İskender Paşa'nın söz konusu raporuna göre Fransızlar, bölgede her nereye yönelseler o bölgedeki devletler (Venedik gibi) Fransızlara tabiiyetlerini bildirme noktasına

46 Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 215-235.

47 BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 753, Gömlek Nu: 49.

48 Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 234.

49 1496 yılında Milan Dükü ile Osmanlı Devleti arasında çeşitli temaslarda bulunulmuştur. Bu temaslardan birinde "... Milan Dükü'nün padişahın damadı olan Bosna Sancak beyi Mustafa Bey'e hediye olarak birkaç köpek yolladığı ..." ifade edilmiştir. Bknz. I Diarii di Marino Sanuto, ed. Federico Stefani v. d. , C. I/1, Nisan, 1969, Bologna, Forni Editore, s. 371. Burada adı geçen Mustafa Bey'in İskender Paşa'nın oğlu Mustafa Bey olması muhtemeldir. Bilindiği üzere Mustafa Bey, II. Bâyezid'in oğlu Sultan Ahmed'in kızı ile evlenmiş ve saraya damat olmuştur. Dolayısıyla İskender Paşa'nın en önemli faaliyet alanı olan Bosna ve civarında oğlu Mustafa Bey'in de askerî ve idarî faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır.

gelmiştir.⁵⁰

İskender Paşa'nın bu raporundan da anlaşılacağı üzere İtalya Yarımadası'ndaki devletler Fransızlar tarafından askerî olarak oldukça zayıf bir duruma getirilmiştir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki uç bölgelerine ilerleyişini ve bu bölgelerin fethedilmesini kolaylaştırmıştır. İtalya Yarımadası'ndaki devletlerin söz konusu zayıflıklarından yararlanmak isteyen II. Bâyezid, İskender Paşa'nın vezirliğinin son döneminde 1498/1499 yıllarında Venedik üzerine yeniden sefer düzenlemiştir. Sultan, bölgedeki tecrübesi ve etkili akınlarından yararlanmak için İskender Paşa'yı tekrar Bosna sancak beyliğine getirmiştir.⁵¹ İskender Paşa, bölgedeki askerî faaliyetlerine hemen başlamış ve Bayca, Bosna Lofçası ve Dıraç gibi kaleleri ele geçirmiştir.⁵²

II. Bâyezid'in Venedik üzerine sefer düzenlemesi Napoli, Floransa ve Milan'ın teşviki ile olmuş, bu duruma ek olarak Venedik ile Papa ve Macaristan (Üngürüs)'ün aralarının açık olması padişah tarafından fırsat bilinmiştir. Osmanlı Devleti'nin Venedik Cumhuriyeti'ne savaş açmasının diğer sebepleri ise Venediklilerin Arnavut Beyi İskender'in oğlu Jan Kastriyota'ya yardım etmeleri ve Memluk Devleti ile yapılan harpte Hersekzâde kumandasındaki donanmanın Kıbrıs limanına iltica etmek istemesine rağmen adaya kabul edilmemesidir. Fethin merkezinde İnebahtı ve Korona Kaleleri bulunmakta, Osmanlı ordusu buralara saldırırken Bosna üzerinden bir saldırıya uğramamak için Bosna Beyi İskender Paşa'nın karadan Venedik üzerine yaptığı akınlarını şiddetlendirmesi istenmektedir. İskender Paşa, bu emir üzerine Venedik'e ait Dalmaçya'da bulunan Zara bölgesine akınlar düzenleyerek yüklü ganimetler elde etmiştir. Akınlarına devam eden İskender Paşa, 10000 süvari ve 5000 piyade ile Venedik Şehri'nin yakınlarına kadar gelerek 130 kasabaya saldırıp 8000 kişi esir etmiştir. İskender Paşa, 1500 senesinde Bosna krallığının eski merkezi olan Yayça'yı almak istediye de muvaffak olamamıştır. Çünkü Macar Kralı Matyas'ın oğlu Jan kalenin yardımına gelecekti İskender Paşa'yı çekilmeye mecbur etmiştir.⁵³

Venedik Cumhuriyeti ile Osmanlı Devleti arasında 1499 yılında yapılan Sapienza Deniz Muharebesi, Osmanlı Devleti'nin zaferiyle sonuçlanmıştır. Böylece Osmanlı Devleti hem karada hem de denizde önemli bir genişleme fırsatı yakalamıştır. II. Bâyezid, denizdeki bu zafere paralel olarak karadan İnebahtı ve Mora Yarımadası'nın büyük bir kısmını ele geçirmiştir.⁵⁴

Osmanlı Devleti, yapılan savaşlarda birçok esir elde etmiştir. Bu esir-

50 BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 753, Gömlek Nu: 46.

51 Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 293.

52 Mustafa Nuri Paşa, *Netayicü'l-Vukuat*, Sadeleştiren: Neşet Çağatay, C. I-II, TTK, Ankara 1992, s. 55.

53 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 7. Baskı, C. 2, Ankara 1995, s. 212-213.

54 Nejat Tarakçı, *Deniz Gücünün Osmanlı Tarihi Üzerindeki Etkileri*, Deniz Basımevi, 2009 İstanbul, s. 20.

gazi

Akademik
Bakış

143

Cilt 16
Sayı 32
Yaz 2023

ler devletlerin barış yapmaları üzerine karşılıklı olarak iade edilmiştir. Bu esirlerin bir kısmının Rodos tebaasından olduğu anlaşılmaktadır. Padişah, elçiler geldiğinde Rodoslu esirleri teslim etmek ve bu hususta bilgi verebilmek için İskender Paşa'ya bir emir göndermiş, İskender Paşa da bu emir üzerine Rodoslu esirlerin tespitine çalışıp bu bilgileri padişaha arz etmiştir. 1500 yılında gönderdiği tahmin edilen bir kayıta İskender Paşa'nın teftişine göre esir düşen Rodoslu beş lord tespit edilip bulunarak alınmıştır. Bu esirlerin haricinde Mora'dan, Eğriboz'dan, Atina'dan, Selanik'ten çok sayıda erkek ve kadın esir bulunmuştur. Bunlardan başka Venedik livalarından ve Sakız'dan içlerinde bazı tüccarların da bulunduğu birçok esir bulunup alınmıştır. Söz konusu esirler, padişahın isteği üzerine elçilere teslim edilmeden önce isimleriyle beraber bir deftere kaydedilerek İstanbul'a gönderilmiştir.⁵⁵

İskender Paşa'nın söz konusu raporu hem devletlerarasındaki esir hukukuna riayeti hem de Osmanlı Devleti'nin bölgedeki istihbarat gücünü göstermesi açısından önemlidir.

Oruç Bey'e göre İskender Paşa, 1502 yılında Bosna civarına akınlar düzenlemeye devam etmiştir.⁵⁶ *Tacü't-Tevarih'e* göre ise İskender Paşa, 1502 yılında Lofça Kalesi'ni fethetmek için harekete geçmiştir. Ancak İskender Paşa, hayatının son yıllarına tekabül eden bu dönemde söz konusu kale'nin fethi için kendisinin yerine oğlu Mustafa Bey'i görevlendirmiştir. İskender Paşa oğlu Mustafa Bey de 1502 yılında Macaristan (Üngürüs) ordusunu yenerek kaleyi ele geçirmiştir.⁵⁷

1503-1527 yıllarını kapsayan in'amât defterinde merkez tarafından taziye için İskender Paşa'nın oğullarına gönderilen bir in'amdan hareketle İskender Paşa'nın hangi tarihte öldüğü konusu açıklık kazanmaktadır. Söz konusu kayıt: "*Tevcih-i ta'ziye-i Mustafâ Beg ve Hürrem Çelebi, veledân-ı İskender Paşa ki pederân-eş müteveffâ şud, fi 27 minh.*" şeklinde geçmektedir.⁵⁸ Bilindiği üzere İskender Paşa'nın Mustafa ve Hürrem olmak üzere iki oğlu vardır. Defterin siyak ve sibâk-ı kelamı dikkate alındığında kayıttaki tarihin Hicri 27 Şaban 910 / 2 Şubat 1505 tarihine denk geldiği görülmektedir. Farsça olarak yazılan "... pederân-eş müteveffâ şud. ..." ifadesi ise Mustafa Bey ile Hürrem Paşa'nın babası İskender Paşa'nın bu tarihte vefat ettiğini göstermektedir. İskender Paşa'nın söz konusu in'amât defterindeki tespit edilen ölüm tarihi önemlidir. Zira daha önce yapılan çalışmalarda İskender Paşa'nın ölüm tarihi 1506 ya da 1507 olarak zikredilegelmiştir. İskender Paşa'nın oğulları Mustafa Bey ve Hürrem Paşa da Osmanlı Devleti'nde önemli askerî başarılarla imza atmış ve önemli idarî görevlerde bulunmuşlardır.

İskender Paşa'nın vakıflarından hareketle Vize'deki dört köyde em-lâkinin olduğu görülmektedir.⁵⁹ Mustafa Bey ibn İskender Paşa vakfına ait

55 BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 750, Gömlek Nu: 80.

56 Oruç Bey, *a.g.e.*, s. 188-189.

57 Hoca Saadettin Efendi, *a.g.e.*, s. 326-328.

58 İlhan Gök, *a.g.e.*, s. 304.

59 M. Tayyib Gökbilgin, *a.g.e.*, s. 432.

bilgilere göre İskender Paşa, Vize'nin Çakallı Köyü'nde de bir mescid inşa ettirmiştir.⁶⁰ Onun söz konusu mescidin yanına gömüldüğü tahmin edilmektedir. Ancak bu mezarın kitabesi bulunamamıştır.⁶¹

Sonuç

Sonuç olarak XV. yüzyılda biri İskender Paşa diğeri Mihaloğlu İskender Bey olmak üzere Rumeli coğrafyasında iki İskender Bey'in faaliyet gösterdiği anlaşılmıştır. Bu çalışmanın öznesi konumunda olan İskender Paşa, muhtemelen XV. yüzyılın ikinci çeyreğinde doğmuş, Bosna sancak beyi, Rumeli Beylerbeyi ve vezir olarak önemli görevlerde bulunmuştur. Onun devşirme kökenli bir devlet adamı olduğu düşünülmektedir. Söz konusu bu düşünce dönemin kronik ve arşiv belgelerinde geçen bilgilerle desteklenebilmektedir. İskender Paşa ile ilgili arşiv belgelerindeki diğer ipuçları dikkate alındığında onun devlet ricalinden birinin kızıyla evlendiği ihtimali de kuvvet kazanmaktadır. Bunun yanı sıra İskender Paşa'nın kendisi gibi Osmanlı Devleti'nin önemli bölgelerinde idarî ve askerî faaliyetlerde bulunan Mustafa Bey ve Hürrem Paşa adlarında iki oğlunun olduğu da kayıtlara yansımıştır. Dolayısıyla yukarıdaki bilgilerden hareketle Mihaloğlu İskender Bey ile İskender Paşa'nın aynı yüzyılda ve aynı coğrafyada faaliyet gösteren iki farklı tarihî şahsiyet olduğu ortaya çıkmaktadır.

İskender Paşa, XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti'nin Rumeli coğrafyasındaki askerî faaliyetlerinin içerisinde bulunarak birçok yararlılık gösteren bir tarihî şahsiyet olarak da dikkat çekmektedir. İskender Paşa'nın kurmuş olduğu geniş istihbarat ağı, Fransa, Venedik, Papalık, Napoli Krallığı ve Macaristan (Üngürüs) gibi devletlerin askerî, iktisadî ve siyasî olarak ne durumda oldukları hususunda bilgi sahibi olunmasını kolaylaştırmıştır. İskender Paşa'nın günümüze kadar ulaşan söz konusu istihbarat raporları hem İskender Paşa'nın tarihî kimliği hakkında hem de Osmanlı Devleti'nin bölgedeki durumu hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Söz konusu raporlara göre Osmanlı Devleti, başta Venedik olmak üzere İtalya Yarımadası'ndaki devletleri karadan akınlarla denizden ise korsanlık faaliyetleriyle baskı altında tutmaya çalışmaktadır. Osmanlı Deniz gücünün ele geçirdiği önemli tutsaklar, Osmanlı Devleti'ni özellikle Adriyatik Denizi'nde üstün bir konuma getirmiştir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin dilediği zaman İtalya Yarımadası'na çıkartma yapabilecek güçte olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Diğer taraftan İtalya Yarımadası'ndaki devletler Fransızlar tarafından askerî olarak oldukça zayıf bir duruma getirilmiştir.

60 M. Tayyib Gökbilgin, *a.g.e.*, s. 433.

61 Sema Doğan, *a.g.m.*, s. 567-568; Bosna'da bulunan ve halk arasında Malkoçoğlu İskender Paşa Türbesi olarak bilinen türbenin İskender Paşa'ya ait olduğu ve İskender Paşa'nın Bosnalı Malkoviç Ailesi ile de soy bağının olduğu iddia edilmektedir. Ancak bu ihtimalin zayıf olduğu düşünülmektedir. Bknz. Filiz Tapan, "Osmanlı Hizmetinde Bir Aile: Bosnalı Malkoviç Ailesi", *Türk Dünyası Yolunda Bir Ömür Prof. Dr. Mehmet Şahingöz'e Armağan*, Editörler: Necdet Hayta, Hamza Keleş, Cengiz Dönmez, Tuğba Belenli, Tuğba Ortaç, Berikan Yayınevi, Ankara 2022, s. 333-334.

Yaz

Akademik
Bakış
145
Cilt 16
Sayı 32
Yaz 2023

Böylece Osmanlı Devleti'nin bölgedeki ilerleyişi ve fetihleri kolaylaşmıştır. Bu sayede Osmanlı Devleti, bölgede kalıcı bir güç haline gelmiştir. Bu bölgedeki kalıcılık, yapılan anlaşmalarla pekiştirilmiştir. Bu anlaşmalara bağlı olarak Osmanlı Devleti esir hukukuna riayet etmiş, savaş sonrası Osmanlı coğrafyasındaki esirler istihbarat gücüyle tespit edilerek tebaası olan devletlere teslim edilmişlerdir.

İskender Paşa, bir taraftan kurmuş olduğu istihbarat ağı ile söz konusu önemli bilgileri Osmanlı Devleti'nin merkezine gönderirken diğer taraftan da Galata Mevlevihânesi ve İskender Paşa Camisi gibi yapılar inşa ettirerek Osmanlı Devleti'nin kültür tarihine de önemli katkılarda bulunmuştur.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Arşivi

- BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 750, Gömlek Nu: 27.
BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 750, Gömlek Nu: 80.
BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 753, Gömlek Nu: 46.
BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 753, Gömlek Nu: 49.
BOA, TS.MA.e., Dosya Nu: 753, Gömlek Nu: 66.
BOA, TS.MA.d., Defter Nu: 10212.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

- Ahmed Çelebi ibn Abdurrahman Çelebi Vakfiyesi, 27 Ca 1195, VGMA, Defter nu: 628, s. 509, sıra: 271.
Galat Gümrüğü Kâtibi Hacı İbrahim Efendi Vakfiyesi, 6 Ş 1175, VGMA, Defter nu: 626/2, s. 622, sıra: 658
Velîyüddin oğlu İskender Paşa Vakfiyesi, 12 M 897, VGMA, Defter nu: 573, s. 104, sıra: 19.

Kronikler

- Gelibolulu Mustafa Âli, *Kitabü't-Tarih-i Kühü'l-Ahbar (Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi'ndeki 901 ve 920 No'lu Nüshalara Göre)*, Haz. Ahmet Uğur, Mustafa Çuhadar, Ahmet Gül, İbrahim Hakkı Çuhadar, Kayseri 1997.
Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. 3, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979.
Hoca Saadettin Efendi, *Tacü't-Tevârih*, C. 4, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1979.
I Diarii di Marino Sanuto, ed. Federico Stefani v. d. , C. I/1, Nisan, Forni Editore, Bologna 1969.
Mustafa Nuri Paşa, *Netayicü'l-Vukuat*, Sadeleştiren: Neşet Çağatay, C. I-II, TTK, Ankara 1992.
Oruç Bey, *Osmanlı Tarihi (1288-1502) Uç Beyliğinden Dünya Devletine*, Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2009.
Vakıat-ı Sultan Cem, Ahmed İhsan Şürekası Matbaası, İstanbul, 1330.

Telif-Tetkik Eserler

- ACIPINAR, Mikail, *Osmanlı İmparatorluğu ve Floransa; Akdeniz'de Diplomasi, Ticaret ve Korsanlık (1453-1599)*, TTK, Ankara 2016.
ALKAN, Mustafa-YURTOĞLU Gökhan, "Mevlevî Tarikatı'nın Rumeli'de Yayılması ve Mevlevihâneler", *V. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (UBTAS): Osmanlı Dönemi Balkan Ekonomisi ve Gündelik Yaşam*, Bled-Slovenya, 27-30 Eylül 2017.
BAŞAR, Fahameddin, "Mihaloğulları", *DİA*, C. 30, Y. 2020.
ÇİMEN, Cihat, "Anonim Tevârih-i Al-i Osman Kuruluşundan 892/1487'ye Kadar", *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Tez Danışmanı: Necdet Öztürk*, İstanbul 2006.
DOĞAN, Sema, "İskender Paşa Camii", *DİA*, C. 22, Y. 2000.

- EMECEN, Feridun, *XVI. Asırda Manisa Kazası*, TTK, Ankara 1989.
- Fatih Sultan Mehmed Vakfiyeleri*, VGM Yayını, İstanbul 1993.
- GÖK, İlhan, "Atatürk Kitaplığı, M.C. O.71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon/Değerlendirme)", *Marmara Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul 2014.
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib, *XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı: Vakıflar-Mülkler-Mukataalar*, İstanbul Üçler Basımevi, İstanbul 1952.
- HAMMER, Joseph Von, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C. 2, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1989.
- İNALCIK, Halil, "The Ottoman Turks and The Crusades 1451-1522", *A History of the Crusades*, General Editor: Kenneth M. Setton, The University of Wisconsin Press, Volume VI.
- LOWRY, Heath W., *Trabzon Şehrinin İslamlaşma ve Türkleşmesi 1461-1583*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2005.
- PARLAK, Cengiz, "Fatih Sultan Mehmed Devrinde Paşa Livâsı'na Tâbi Pravadi Nahiyesi Timarları (1456-1469)", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, C. 9, S. 1, Temmuz 2020.
- SÜREYYA, Mehmed, "İskender Paşa", *Sicill-i Osmanî*, Haz. Nuri Akbayar, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- TANRIKORUR, Şermin Barihüda, "Mevleviyye", *DİA*, C. 29, Y. 2004.
- TAPAN, Filiz, "Osmanlı Hizmetinde Bir Aile: Bosnalı Malkoviç Ailesi", *Türk Dünyası Yolunda Bir Ömür Prof. Dr. Mehmet Şahingöz'e Armağan*, Editörler: Necdet Hayta, Hamza Keleş, Cengiz Dönmez, Tuğba Belenli, Tuğba Ortaç, Berikan Yayınevi, Ankara 2022.
- TARAKÇI, Nejat, *Deniz Gücünün Osmanlı Tarihi Üzerindeki Etkileri*, Deniz Basımevi, 2009 İstanbul.
- TEKİN, Oğuz, "Sikke", *DİA*, C. 37, Y. 2009.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 7. Baskı, C. 2, Ankara 1995.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi-İstanbul'un Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 11. Baskı, C. 2, Ankara 2016.
- YURTTAŞ, Fatih, "Balkanlarda Bir Uç Beyi Ailesi: Mihaloğulları 1300-1600", *Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Heath W. Lowry, İstanbul 2018.
- YURTOĞLU, Gökhan, "Otman Baba'nın Tarikatına Dair", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı: 80, Kış/Aralık 2016.

Gaz

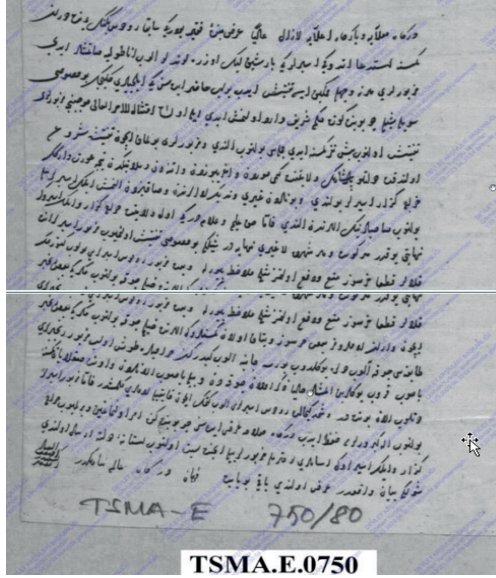
Akademik
Bakış

147

Cilt 16
Sayı 32
Yaz 2023

Ekler

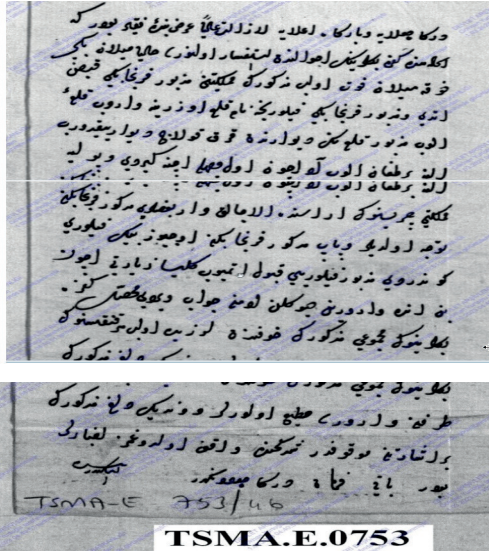
Bosna Valisi İskender Paşa'nın Esir Edilen Asilzâdeler ile ilgili Padişaha Arzı.

TSMA.E.0750

(Kaynak: BOA, TSMA.E, No: 6082/1)

Bosna Valisi İskender Paşa'nın Milan Beyi Hakkındaki Padişaha Arzı

TSMA.E.0753

(Kaynak: BOA, TSMA.E, No: 6066/1)

görsel

Akademik Bakış

148

Cilt 16
Sayı 32
Yaz 2023

1444 Yılına Ait Osmanlı ve Avrupa Devletlerinin Sınırlarını Gösteren Harita

Kaynak: <https://www.visualcapitalist.com/map-of-medieval-europe-in-1444/>

Extended Abstract

In the 15th century, it became evident that there were two figures named Iskender Bey operating in the Rumelia region. The subject of this study is Iskender Pasha, who was probably born in the second quarter of the 15th century and held significant positions as the Sanjak Bey of Bosnia, Governor of Rumelia, and Vizier. It is believed that he was a statesman of devshirmeh origin, and this idea finds support in the chronicles and archival documents of the period. Moreover, records indicate that Iskender Pasha had two sons, Mustafa Bey and Hurrem Pasha, who, like their father, were involved in administrative and military activities in important regions of the Ottoman Empire. Thus, based on the information provided, it can be concluded that Mihaloglu Iskender Bey and Iskender Pasha are two distinct historical figures operating in the same century and region.

Iskender Pasha obtained significant military and political information through his spies in states such as France, the Kingdom of Naples, the Papacy, Venice, and Engurus. He reported this information to the Ottoman Sultans. The reports he submitted to the Sultan primarily focused on the Italian Peninsula and the states situated on the island. The information included details about the regional lords, their military and political powers, inter-state conflicts, pirate activities at sea, naval forces, and the acquisition and identities of slaves.

The surviving intelligence reports of Iskender Pasha provide valuable insights into both his historical persona and the situation of the Ottoman Empire in the region. According to these reports, the Ottoman Empire exerted pressure on states in the Italian Peninsula, particularly Venice, through land raids and piracy activities at sea. The capture of important prisoners by the Ottoman Naval power elevated the Ottoman Empire's dominance, especially in the Adria-

tic Sea. This demonstrates the Ottoman Empire's ability to land on the Italian Peninsula whenever it desired. Additionally, the states in the Italian Peninsula had been weakened militarily by the French, thereby facilitating the Ottoman Empire's progress and conquests in the region. As a result, the Ottoman Empire established itself as a permanent power in the area. The permanence in the region was reinforced through agreements, whereby the Ottoman State complied with prisoner laws and, after wars, returned captives within its borders to the states to whom they belonged.

Iskender Pasha was an influential statesman who not only contributed to the Ottoman Empire in military and intelligence matters but also established charitable institutions such as the Iskender Pasha Mosque and the Galata Mevlevihane.

This study examines Iskender Pasha's activities in the Rumelia region by considering information from Ottoman archival documents, chronicles, and research works.

Gors

Akademik
Bakış

150

Cilt 16
Sayı 32
Yaz 2023